

DOCUMENTA HISTORICA 4.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

A SCHÖNBRUNNI BÉKE
(1809. október 14.)

Szeged
1992

DOCUMENTA HISTORICA 4.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

A SCHÖNBRUNNI BÉKE
(1809. október 14.)

Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta:
SZÁSZ ERZSÉBET

Szeged
1992

A dokumentum forrása:
Békekötés az Ausztriai Császár, Magyar- és Csehországi Király Őfelsége
és a Francia Császár, Olaszországi Király,
a Rajnai Szövetség Oltalmazója Őfelsége között;
mely Bécsben október 14-én készült, és mindkét részről október 17-én
és 16-án hagyatott jóvá, s október 20-án váltatott fel
(Magyarul és Franciául, Pesten, 1809-ben)

Lektorálta
KÖVÉR LAJOS

Sorozatszerkesztők
NYEMCSOK ATTILA, PÁNDI LAJOS, SZÁNTÓ RICHÁRD, SZÁSZ ERZSÉBET

© JATE Történész Diákkör, 1992
Szász Erzsébet, 1992

HU—ISSN 1216—0954

BEVEZETÉS

A schönbrunni békeszerződés magyarul is hozzáférhető, de méltatlanul elfelejtett dokumentum, a magyar forráskiadványok és szöveggyűjtemények hallgatnak róla, esetleg Napóleon magyarokhoz intézett kiáltványát közlik. Pedig Magyarország szempontjából sem érdektelen, hiszen az ötödik koalíció háborújában a magyarok is harcoltak a francia seregek ellen, bár a június 14-i győri csata nem tartozik történelmünk dicső eseményei sorába.

Az 1809. április 9-i hadüzenettel meginduló koalíciós háborúban Anglia és Bajorország harcolt a Habsburg Birodalom oldalán, Poroszország semleges maradt (ugyan a miniszterek szorgalmazták a hadbalépést, de III. Frigyes Vilmos féltette a tilsiti békében meghagyott területeit). Oroszország Napóleon szövetségesekeként lépett be a háborúba (erre az erfurti kongresszuson tett ígérete kötelezte), de nem mért túl kemény csapásokat Ausztriára, hiszen neki finnországi és törökországi harcaihoz volt szüksége a hadseregére. Napóleon magyarokhoz intézett kiáltványa visszhangtalan maradt, a magyar nemesség körében nem voltak népszerűek a franciák által Európába exportált polgárosodási tendenciák. Csupán egy szűk réteg reagált pozitívan a felhívásra, ez a réteg is inkább eszmei, mint gyakorlati síkon (például: Batsányi János, Besse Károly és Berzeviczy Gergely írásai tanúskodnak erről). Ennek következtében Napóleon elállt az önálló Magyarország és Csehország visszaállításának tervétől, a végső győzelem gyümölcseit (július 5-6., Wagram) csak a szász királlyal kellett megosztania, Oroszország pedig mindössze részvételének megfelelő mértékben kapott területet (a tarnopoli kerületet 400 000 lakossal). A znaimi fegyverszünet megkötése után a béketárgyalások Magyaróváron folytak, és a teljhatalmú megbízottak október 14-én írták alá a schönbrunni békét.

Ausztria területi veszteséget szenvedett a Rajnai Szövetség, a Szász Királyság, a Varsói Nagyhercegség és az Orosz Birodalom javára. Új államalakulatként az Illír Tartományok jött létre, Napóleon védnöksége alatt. A békeszerződésben újabb területekkel megerősített Varsói Nagyhercegség csak szálla volt Sándor cár szemében, aki hiába próbált olyan ígéretet kicsikarni, hogy Lengyelország nem nyeri vissza önállóságát. (A bécsi kongresszuson tett is róla, hogy ez a „napóleoni államalakulat” se maradjon tartós.) Ausztria összesen 3,5 millió lakost veszített, 85 millió

frankos jóvátétel fizetésére kötelezték, hadseregét 150 ezer főben maximalták. (Metternich Mária Lujza Napóleonhoz adása után érte el, hogy az osztrák seregre vonatkozó korlátozást feloldják, és a jóvátétel kifizetésére is ekkor sikerült haladékot szereznie.)

A schönbrunni béke után kifejlődő francia-osztrák szövetség ugyan „napoleóni viszonylatban” tartósnak bizonyult (1813. június 26-ig, Napóleon és Metternich drezdai találkozásáig fennállt), de nem tudott szilárd gátat képezni az 1812-től kezdődő újabb kétfrontos harccal és a gazdasági bázis hiányával - a kontinentális blokád betartatásának problémáival, a francia polgárság elégedetlenségével - szemben. A Francia Birodalom túlnőtt optimális keretein, és ebben a növekedési sorozatban a tilsiti erő-csúsponthoz képest, Schönbrunn már csak a hanyatlás egyik láncszeme volt.

BÉKESSÉGGKÖTÉS

Az Ausztriai Császár; Magyar és Cseh Király Őfelsége és a Francia Császár, Olasz Király, s a Rajnai Szövetség Oltalmazója, a Svájci Szövetség Közbenjárója Őfelsége egyaránt óhajtván a közöttük támadt háborúnak végetvetni, elvégezték, hogy haladék nélkül egy végképpen való békeséghez egyezéshez fogjanak, s ezen okból az ő teljhatalmú Biztosainak nevezték; Tudni illik:

Az Ausztria Császár, Magyar és Cseh Király Őfelsége Lichtenstein János Herceget, Aranygyapjas Vitézt, Mária Terézia Hadi Rendének Nagy Keresztését, Kamarás Urat, és az Ausztriai Hadi seregnél Feldmarsallt,¹ s egy Huszár Regementnek tulajdonosát.

A Francia Császár, Olaszországi Király, s a Rajnai Szövetség Oltalmazója Őfelsége pedig Nompére K. János Urat, Champagny Grófot, Cadórei Herceget,² a Becsületrend Nagy Sasos Vitézét, a Vas Korona Rendének Commendátorát,³ Oroszországi Szent András Rendének Vitézét; Nagyméltóságát a két Szicíliai Rendnek, a Porosz Fekete és Veres Sas Rendének Nagy Keresztését; a Würtzburgi Szent József; a Bádeni Hívség; s a Hessen-Darmstadti Vitézi Rendnek Tagját, s a maga Külső Miniszterét.

Kik meghaltalmazásaitat megcserélvén a következő cikkelyekben egyeztek meg:

1., *Cikkely.* Békeség és Barátság leszen ez Egyezésnek felcserélésétől fogva örökre az Ausztriai Császár, Magyar és Cseh Király Őfelsége és a Francia Császár, Olasz Király, s a Rajnai Szövetség Oltalmazója Őfelsége és az Ő Örökösök, Országok s Alattvalóik között.

2., *Cik.* Ezen Békeség közös a Spanyol Király Őfelségével; a Hollandiai Király Őfelségével; a Bajor király Őfelségével; a Württembergi Király Őfelségével; a Szász Király Őfelségével; a Vesztfáliai Király Őfel-

---

¹ Feldmarsall: tábornagy.

² Cadore: ma is ugyanilyen nevű terület Olaszország területén, Tiroltól délre.

³ Commendátor: valamilyen egyházi hivatal ellátója, aki ennek fejében élvezzi annak javadalmait.

ségével; a Primás Herceg Ó eminentiájával⁴ a Bádeni Nagyherceg ; a Bergi Nagyherceg; a Hessen-Darmstadtai Nagyherceg; a Würtzburgi Nagyherceg; a Rajnai Szövetség minden Tagjaival, a Francia Császár és Olasz Király és a Rajnai Szövetség Oltalmazójának ezen háborúban lévő Frigye-seivel.⁵

3., *Cik.* Az Ausztriai Császár, Magyar és Cseh Király, mind maga, mind Örökösei s Következői és az Ő Házából való Hercegek, az Ő Örökö-seik, s Következőik nevében eláll azon Hercegségektől, Uradalmaktól, birtokoktól, földektől, melyek itt alább megneveztetnek, és mindazon titulusoktól, melyek azoknak bírásából származhatnának; eláll minden tulajdonosság jussaitól, melyeket vagy uralkodói, vagy magános birtokos szerént bírt ezen tartományokban.

1. Átadja és odaengedi a Francia Császár Őfelségének, hogy a Rajnai Szövetséghez kapcsolhassa, s velük a Szövetségbeli Fejedelmek számára rendelhessen: Salzburg és Berchtoldgaden⁶ tartományokat, Felső-Ausztriának azt a részét, mely a Dunától Strass⁷ felé vonás szerint elesik, és magában foglalja Weiczkirchent, Widersdorft, Michelbachot, Greist és Mukenhofent; onnan a Svanstadtig való utat az Atter mellett és ezt felfelé folytatva ezen folyónak útján, az ugyanilyen nevű tóig, s ennek azon part-jáig, mely a Salzburgi Tartomány határát érdekl.⁸ Őfelsége az Ausztriai Császár megmarad azon erdő birtokában, mely a Salzkammerguttól függ és része a Mondsée földnek.⁹ Ezen erdőből a vágott fát kihordhatja: de semmi Uralkodói Jussal ezen földön nem fog bími.

2. Szintügy odaengedi a Francia Császár és Olaszországi Király Őfel-ségének a Goritzi Grófságot; Montfalcone földet,¹⁰ a Trieszti Igazgatást

---

⁴ A békekötés idején a spanyol király Joseph Bonaparte, a holland király Louis Bonaparte, a württembergi király II. Frigyes, a szász király III. Frigyes Ágost (ő a lengyel király is), a vesztfáliai király Jeróme Bonaparte, a pápa VII. Pius.

⁵ Frigyes: szövetséges

⁶ Berchtoldgaden: mai neve Berchtesgaden, Bajorországban található.

⁷ Strass: mai neve Strasswalchen, Ausztriában található, Salzburgtól északkeletre.

⁸ A körühatárolt terület az Inn-nyegyedtet jelenti.

⁹ Mondsée város: a Mond-tó partján fekszik, Salzburgtól keletre.

¹⁰ Gorizia és Montfalcone: ma is olaszországi városok, Triesztől északnyugatra.

és a Várost; Karniolát¹¹ a Trieszti-öbölnél lévő belefoglalt részekkel; a Villachi Kerületet¹² Karinthiában, és a Száva jobbpartján lévő minden tartományt, azon ponttól fogva, ahol ezen folyó Karniolából kijön, a folyása szerint egész Boszniáig: úgymint a Polgári Igazgatású Horvátországnak egy részét, és a hadi igazgatásából hat kerületet; Fiumét és a Magyar tengerpartokat. Ausztriai Isztriát vagy a Castuai Kerületet, az átengedett tartományokhoz tartozó szigeteket, s minden más tartományt a Száva jobbpartján, akármilyen is legyen a neve, úgy, hogy a folyó legyen a két Ország határa. Végül a Radzuni Uradalmat, mely Graubünden tartományban foglaltatik.¹³

3. Átengedi s odaadja a Szász Király Ófelségének az ő tartományában foglalt és Csehországtól függő földeket. Úgymint Guntersdorf, Taubentranke, Gerlachseim, Lenkersdorf, Schirgiswalde, Winkel, stb. plébániákat és falvakat.¹⁴

4. Átengedi és odaadja a Szász Királyi Felségnek a Varsói Nagyhercegség részét az esti Galiciát, vagyis az újat. Krakkó körül, a Visztula jobbpartján azon környéket, mely utóbb meghatározatik; a Zamoszci Kerületet Kelet-Galiciából. A Krakkó körül lévő környéknek a Visztula jobbpartján, Podgorczén túl az lesz a szélessége, mely Podgorczének Wieliczka-tól való távolsága. A határvonás tehát Wieliczka keresztlépcsőjéig megy, és estre Skavina, keletre az a patak, mely Brzdegnél folyik a Visztulába. Wieliczka és az egész só Bányászati földek közösek lesznek az Ausztriai Császár és a Szász Király között. Az Igazságot a Városi Elöljárók szolgáltatják. Nem lesz ott semmi katonaság egyéb, hanem csak a közrendtartás végett, ezek azonos számúak lesznek a két Nemzet részéről. Az Ausztriai sót Wieliczka-ból szabad lesz keresztlépcsőjéig vinni a Varsói Hercegségen minden vám nélkül. Az Ausztriai Galiciából szabad lesz a gabonát a Visztula vizén kihordani. Azt lehetne határukat tenni Ófelsége az Ausztriai Császár és a Szász Király között, hogy ahogy a San vize amint a Zamoszci

---

¹¹ Karniola: Krajna

¹² Villach: ma Ausztriában, a Dráva partján fekvő város.

¹³ Ezeket a területeket Dalmáciával, Raguzával és Cattaróval egyesítve Napóleon létrehozta Francia Illíriát, amelynek főkormányzója Marmont marsall lett.

¹⁴ Az említett plébániák és falvak Felső-Lausitzban vannak.

Kerületet érdeklí, egész folytában, amíg a Visztulába nem folyik, mindenütt határ legyen a két ország között.¹⁵

5. Átenged s odaad az Orosz Császárnak Galécia legkeletibb részében egy olyan földet, melynek népessége 400 000 fős: de Bradi Városa bele nem foglaltatik. Ezen földet barátságosan kijelölik a Két Birodalom Biztosai.¹⁶

4., *Cik.* A Német Rend el lévén töröltetve a Rajnai Szövetségbeli Országokban, Őfelsége az Ausztriai Császár lemond Antal Ő Császári Főhercegsége nevében a maga Országaira nézve ezen Rendnek Főmesterségéről, és helyben hagyja azon rendelkezéseket, melyek a Rendnek jószágairól tétettek az Ausztriai földön kívül. A Rendnek Tisztviselői Pensiót¹⁷ kapnak.

5., *Cik.* Csak azon adósságok fognak maradni az átengedett tartományokon, melyeket azon tartományok Státusai tettek, vagy amelyek az igazgatás költségéből származnak.

6., *Cik.* Az Ausztriai Császár Őfelségének visszaadott tartományok az ő számára, s az Ausztriai Tisztviselők által fognak igazgattatni, mindjárt ezen egyezés helybenhagyásának felváltása napjától fogva, és a Császári uradalmak november első napjától fogva, akárhol fekszenek is.

Azt mindazonáltal mindenesetre ide kell érteni, hogy a Francia Ármádia, amit a Magazinaiból¹⁸ nem vehet a seregek táplálására, az ispitályok¹⁹ tartására, valamint a betegek elvitetésére és a Magazinok kiürítésére való szükséges dolgokat is a tartománybeliektől fogja megkívánni.

A két Felsőges Egyezők egymás közt fogják azt elvégezni, hogy miképpen szűnjenek meg mindazon hadiadók, melyek a Francia Ármádia által elfoglalt tartományokra ez előtt kivettettek. Ezen végzés szerint minden hadiadó szedése teljesen meg fog szűnni, a Békés-kötés helybenhagyásának felcserelésétől fogva.

---

¹⁵ A tiltsi békében felállított Varsói Nagyhercegség a poznani, bydgoszczi, kaliszi, varsói, plocki és lonzai megyék mellé megkapta a krakkói, radomi, siedlicei és lublini megyéket, amelyeket Ausztria Lengyelország 1795-ös felosztásakor szerzett meg.

¹⁶ Később a tarnopoli körzetet jelölték ki.

¹⁷ Pensió: nyugdíj, végkielégítés.

¹⁸ Magazin: raktár.

¹⁹ Ispitály: kórház, menhely.

7., *Cik.* A Francia Császár és Olaszországi Király kötelezi magát, hogy a Fiumei révparton való ki- és bejárást az Ausztriai kereskedésre nézve semiképp nem fogja gátolni, kivéve az Angliai portékákat és az angliai kereskedésből származókat. A ki- és beviteli vámok kisebbek lesznek, mint egyéb Nemzetekéi, kivéve az Olasz Nemzetet.

Meg fog vizsgáltatni, hogy micsoda könnyebbségeket lehessen engedni az Ausztriai kereskedésnek az egyéb tengeri révpartokon, melyek ezen egyezés által átengedtetnek.

8., *Cik.* Az uradalmi Titulusok, Archívumok, Plánumok,²⁰ és az átengedett Tartományok, Városok, Várak mappái²¹ átadatnak a helybenhagyástól két napot számlálva.

9., *Cik.* Az Ausztriai Császár, Magyar és Cseh Király Ófelsége kötelezi magát, hogy az esztendőnként való hátramaradott Intereseket²² kifizeti, melyek az országlás, vagy a Státusok a Bankó, a Lottéria²³ s egyéb közönséges intézetektől járnak a Francia, Olaszországi, Bergi Nagyhercegség Alattvalóinak, Községeinek vagy Társaságainak hitelezéseiért.

Oly intézetek tétetnek, hogy a Terésia hegyének adósságai, melyek a Majlandi²⁴ Napoleon hegyének adósságai lettek, kifizetessenek.

10., *Cik.* A Francia Császár Ófelsége kötelezi magát, hogy tökéletes és teljes bocsánatot szerez a Tiroli s Vorarlbergi lakosoknak, kik a mostani támadásban részesek voltak. Hogy őket sem személyeikre, sem jószágaikra nézve ne lehessen üldözni.

Ófelsége az Ausztriai Császár is kötelezi magát, hogy teljes engedelmet ad azon Galíciái tartományok Lakosainak, mely tartományok birtokát újonnan visszanyeri. Ezen engedelem kiterjed mind a Hadi, mind a Polgári személyekre; mind a közönséges hivatalbéliekre, mind a magános életben levőkre, kik vagy a Seregek állításában, vagy az ítélő s igazgató Székek elintézésében részesek voltak; s ezen háború alatt akármilyen cselekedetbe keveredtek. Ezen lakosokat ne lehessen keresni, se személyeikre, se jószágaikra nézve.

---

²⁰ Titulus: cím, rang, jogcím; archívum: levéltár, irattár; plánum: terv.

²¹ Mappa: térkép

²² Interes: kamat

²³ Lottéria: számsorsjáték.

²⁴ Majland: Milánó.

Hat esztendőig szabadságukban leszen, hogy az 6 akármiféle birtokaikkal kedvek szerint való rendelést tehessenek. Hogy jószágait eladhas-sák, az olyanokat is, amelyek elidegeníthetetleneknek tartatnak, mint a Fideicomissum, s a Majorátusok;²⁵ hogy a tartományt elhagyhassák, s eladásaiik jövedelmeit kivihessék, vagy rendelkezhessenek készpénzeikről, s másféle természetű javaikról anélkül, hogy a kivitelből fizetni kényteleníttessenek, vagy a kivitelben akadályt s nehézséget szenvedjenek. Szintén ez az engedelem vagyon fenntartva az átengedett tartományok Lakosaira és Birtokosaira nézve, s éppen azon időre.

A Varsói Hercegség Ausztriai Galíciában birtokos lakosai, akár közönséges Tisztviselők, akár magános személyek, az ő jövedelmeiket onnan barátságosan húzhatják anélkül, hogy fizetni való kötelességük legyen, vagy valami akadályt szenvedjenek.

11., *Cik.* Ezen egyezés helybenhagyása után hat hét alatt Bálványok²⁶ fognak tétetni a Krakkói környéknek megjegyzésére a Visztula jobbpartján, s Ausztriai, Francia és Szász Commissariusok²⁷ fognak evégre kineveztetni.

Szintűgy határjelek tétetnek, hasonló idő alatt, a Felső-Ausztriai határoknál, a Salzburginál, a Villachinál, Karniolánál egész a Száváig.

A Száva szigetei közül, hogy melyik melyik hatalmassághoz tartozzon, a Száva folyása szerint fogják megállapítani. Evégre Francia és Ausztriai Commissáriusok fognak kineveztetni.

12., *Cik.* Mindjárt hadi Comissió²⁸ rendeltetik, mely azon időt meghatározza, melyben kiüríttessenek Őfelségének az Ausztriai Császárnak visszaadott tartományok. Azon határozás úgy számláltatik, hogy Morvaország 14 nap alatt, Magyarország, Galíciának Ausztriától el nem tulajdonított részei, Bécs városa s az ő környékei kiüríttessenek egy hónap alatt; Alsó-Ausztria két hónap alatt, és a többi részei a tartományoknak, melyek ezen Egyezés által oda nem engedettek, két és fél hónap alatt, vagy ennél hamarább, a helybenhagyásnak felváltása napjától fogva. Ezen kiüresítés mind a Francia, mind az ő Frigyesek seregeire értődik.

---

²⁵ Fideicomissum, majorátus: hitbizományok.

²⁶ Bálványok: határjelek.

²⁷ Commissarius: végrehajtó, biztos.

²⁸ Comissio: megbízás, eljárás.

Ugyanazon egyezés fogja meghatározni a Francia ispitályok kiüresítését, s a magazinokét, s az Ausztriai Seregek bemenetelét az elhagyandó tartományokba, valamint Horvátország azon részének kiüresítését is, mely ezen alku szerént a Francia Császár Ófelségének engedtetett.

13., *Cik.* Azon hadifoglyok, melyeket a Franciák s az ő Frigyesaik az Ausztriaiaktól, vagy ezek a Franciáktól s az ő Frigyesektől szereztek, amennyiben még vissza nem adtak volna, vissza fognak adatni, 40 nap alatt a jelenvaló egyezés helybenhagyásának felváltása napjától fogva.

14., *Cik.* A Francia Császár, Olaszországi Király s a Rajnai Szövetség Oltalmazója kezességet vállal magára az Ausztriai Császár, Magyar és Cseh Király Ófelségének a mostani egyezés szerént való birtokainak teljes mivoltukban való megtartása iránt.

15., *Cik.* Az Ausztriai Császár Ófelsége helyben hagyja mindazon változásokat, melyek történtek, vagy történni fognak Spanyolországban, Portugáliában és Olaszországban.

16., *Cik.* Ófelsége az Ausztriai Császár, a tengeri békesség visszaállításában munkás lenni kívánván hozzá áll a Tilalom Systemájához,²⁹ melyet a Francia s az Orosz elfogadott Angliára nézve e mostani tengeri háború alatt. Ő Császári felsége megszüntet minden közösködést Nagy-Britanniával, és az Angliai Országlással oly állapotba teszi magát, melyben volt ezen háború előtt.

17., *Cik.* Az Ausztriai Császár, Magyar-és Csehországi Király Ófelsége és a Francia Császár, Olaszországi Király Ófelsége megtartják egymás között azon ceremóniákat, a rangra s más etiketre nézve, amint ezen háború előtt voltak.

18., *Cik.* Ezen Békesség Alkunak helybenhagyásai felváltatnak hat nap alatt, vagy ha lehet, még hamarább is.

Költ s megpecsételtett Bécsben, 1809. Október 14-én

Lichtenstein János Herceg sk.
Nompére Champagny Ker.Ján. sk.

---

²⁹ Tilalom Systemája: a kontinentális zárlat.

Készült a JATE Hallgatói Önkormányzatának támogatásával.

A szövegszerkesztést a JATEPRINT,
a Bölcsészettudományi Kar Kiadványszerkesztősége végezte
WordPerfect 5.1 szövegszerkesztő programmal.

Készítette a JATEPress
6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30—34.
Felelős kiadó: Pándi Lajos
Felelős szerkesztő: Szőnyi Etelka
Sokszorosító vezető: Szőgi Lászlóné
Méret: A/5, példányszám: 300, munkaszám: 24/92.